

DIALECTICA SEV LO-
GICA NOVA.

M. RAYMUNDI LUL-
LII, DILIGENTER EMEN-
data: restitutis iis quæ olim fuerant sublata: & additis Tractatu
de inventione medijs, item Tractatu de conuersione subje-
cti & prædicati per medium: per M. Bernardum
Lauinhetam.

Deus cum tua summa perfectione, incipit
Logica breuis & noua.

LO G I C A est ars, qua verum & falsum ratiocinan Logica defini-
do cognoscuntur, & argumentatiue discernuntur.
In Logica considerantur tria inter alia: scilicet ter- Divisio seu
minus, propositio, & argumentum. Terminus est partitio.
dictio significativa, ex qua propositio constituitur, 1. pars de Ter-
vel constitui potest: sicut bonitas, magnitudo &c. Deus, Ange- minis.
lus &c. iusticia, prudentia &c. Auaritia, gula &c. Terminus est Exempla.
duplex, sc. communis & discretus. Communis est ille, qui signi- 1. Divisio.
ficat vel significare potest multa sub vna impositione: sicut ho- 1. Communis.
mo, animal & similia. Discretus est ille qui significat vel signifi- 2. Discretus.
care potest vnum sub vna impositione: ut Iesus Christus, Maria,
&c. Quidam termini dicuntur signa vniuersalia, & quædam par- 2. Divisio.
ticularia. Signa vniuersalia affirmantia sunt, ut omnis, quilibet,
vterque, quocunque, vbiunque, semper. Negatiua nullus, ne-
mo, neuter, nunquam, nusquam, &c. Signa particularia sunt, ut 3. Divisio.
aliquis, quidam, alter, aliquando, alicubi. &c. In propositione qui-
dam terminus est subjectum, aliis prædicatum, aliis copula. Copula.
Copula est prima persona, secunda vel tertia, singularis vel plu-
ralis, indicatiua, explicita vel implicita huius verbis sum, es, fui.
Subjectum est terminus, qui est ante copulam: ut bonitas est 2. Subjectum.
ens: ly bonitas est subjectum &c. Prædicatum est ille terminus
qui post copulam stat, & dicitur de termino stante ante copulam
scilicet de subjecto: ut bonitas est magna, iste terminus 3. Prædicatum.
magna est prædicatum. Signa autem vniuersalia, &
particularia supra dicta nunquam sunt
subjectum, nec prædicatum.

Reg de signis

2. pars de pro-
positione.

Definitio.

1. Diversio pr.

1. Vera.

2. Falsa.

2. Diversio.

1. Categorica.

Subdissilio.

1. Vniuersali-

2. Particular.

3. Indefinita.

4. Singularis.

Subdissilio.

1. Affirmans.

2. Negans.

1. quo ad qua-
tit. aut qual.

2. quo ad sub-
iect. aut pre-
dicat.

3. quo ad hac
et trague.

PROPOSITIO est oratio constituta ex terminis, significans aliquid esse vel non esse: ut bonitas est magna, avaritia non est bona. Propositio est duplex, scilicet, vera & falsa. positio vera est illa, quæ significat sicut est: ut iustitia est virtus. Propositio falsa est, quæ sicut ipsa significat, non est: ut bonitas est mala: homo non est ens, &c. Propositio dicitur duobus modis: quædam est categorica, alia est hypothetica. Propositio categorica est una oratio in qua est subjectum, & prædicatum, copula: ut bonitas est amabilis: Deus est aternus: fides est magna virtus: avaritia est mala. Propositio categorica est quadruplices, scilicet, vniuersalis, particularis, indefinita, & singularis. Vniuersalis est illa, cuius subjectum est terminus communis additus signo vniuersali, ut omnis lapis est sensualis: omnis potestas est bona, &c. Propositio particularis est illa, cuius subjectum est terminus communis additus signo particulari: ut quædam bonitas est magnitudo: aliqua virtus est sensualis. Propositio indefinita est illa cuius subjectum est terminus communis sine signo: ut bonitas est potens, homo est creatus, &c. Propositio singularis est illa cuius subjectum est terminus discretus vel terminus cōis iunctus pronomini demonstratiuo. Exemplum primi: ut Iesus Christus est Deus, & homo Bernardus scholasticus. Exemplum secundi: ut iste homo est theologus. Item propositio categorica est duplex, scilicet affirmativa & negativa. Affirmativa est illa, cuius prædicatum subjecto attributum vel attribui videtur, ut homo est creatus, homo est rationalis. Negativa est illa, cuius prædicatum à subjecto remouetur, ut remoueri videtur: ut homo non est lapis, homo non est plantă, &c. Logicus vtitur tribus petitionibus in propositione, scilicet quæ, qualis, quanta, per ly quæ querit utrum propositio est categorica, an hypothetica. Per quæ petit si est vniuersalis, particularis, indefinita, an singularis. Per qualis autem an est affirmativa, an negativa. Quædam propositiones cum alijs concordant tribus modis: uno modo quando sunt eiusdem quantitatis vel qualitatis: ut si vna est vniuersalis, quod alia sit vniuersalis, &c. vel si vna est affirmativa quod alia sit affirmativa. & sic de negativa. Secundo modo quando habent simile subjectum vel prædicatum: ut bonitas est durans, magnitudo est durans, &c. Tertio modo quando sunt similes in subjecto & prædicato: ut bonitas est magna: bonitas non est magna: & sic de aliis.

DE CONVERSIO.

2. Propositio-

CONVERSIO est mutatio subjecti in praedicatum, & econ-
uerso. Logicus facit duas conuersiones, vna dicitur sim-
plex, alia per accidens. Simplex conuersio est mutatio sub
jecti in praedicatum, & econuerso, remanentibus in utraque pro-
positione eadem quantitate & qualitate. Ut nulla bonitas est o-

nus affectio.

dibilis: conuertitur sic: nullum odibile est bonitas: similiter quæ-
dam bonitas est magnitudo, conuertitur sic: quædam magnitu-
do est bonitas. Per istam conuersionem conuertuntur vniuersa-
lis negatiua & particularis affirmatiua. Conuersio per accidens *1. Simplex.*

est mutatio subjecti in praedicatum, & econuerso: remanente in modo conuer-
utraque eadem qualitate & variata quantitate: ut omne sensua
le est differens: conuertitur. quoddam differens est sensuale. Si

2 p accidens.

militer nullum animal est lapis: conuertitur, quidam lapis non Exempla.

est animal, &c. Per istam conuersionem conuertuntur vniuersa-
lis affirmatiua & negatiua: & sic conuertitur particularis affir-
matiua: similiter indefinita & singularis secundum suum mo-
dum. De particulari negatiua non sit propriè conuersio: eo quod

Quæna pro-

positio vera posset conuerti in falsam: ut si quoddam ani-
mal non est homo: conuerteretur, quidam homo non est ani-
mal: falsa esset: & eodem modo potest dici de aliis similibus. Vn-

3. positiones hoc

de versus. Fecit simpliciter conuertitur * eua per accs.

*modo conuer-**tantur.**Cur particu-**lar. negat. nō**conuertatur.**Verfic. * ei*

DE OPPOSITIONIBVS.

*3. Propositio-**nus affectio.**4. Oppositi-**nes proposit.**1. Contraria.**Exemplum.**2. Contradi-**centes.**Exempla.**3. Subalter-**n.e.**Exemplum.**4. Subcon-**traria.**Exemplum.**Singula.*

IN propositionibus, quæ concordant in simili sub ecto & præ-
dicato, fiunt quatuor oppositiones: scilicet contraria, contra-
dictoria, sub contraria, & subalterna. Contrariæ opposita sunt
vniuersalis affirmatiua & vniuersalis negatiua concordantes in
subjecto & prædicato: ut dicendo omnis bonitas est magna, nul-
la bonitas est magna, & sic de aliis. Contradictoriæ opposita sunt
vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua: vel vniuersalis
affirmatiua & particularis negatiua. &c. De primo sic, nulla bo-
nitas est magna, quædam bonitas est magna. De secundo sic, om-
nis bonitas est magna, quædam bonitas non est magna. &c. Sub-
alternæ sunt vniuersalis affirmatiua & particularis affirmatiua: 3. Subalter-
vel vniuersalis negatiua, & particularis negatiua. De primo sic:
omnis bonitas est magna quædam bonitas est magna. De secun-
do sic, nulla bonitas est magna, quædam bonitas non est magna,
& sic de aliis. Subcontrariæ sunt particularis affirmatiua & par-
ticularis negatiua concordantes in subjecto & prædicato: dicen-
do sic, quædam bonitas est magna, quædam bonitas non est ma-
gna. & sic de aliis: velut patet in sequenti figura, & sicut dicitur Infinita.
de particulari ita potest dici de infinita & singulari.

Omnis homo
est animal.

Contrariæ

Nullus homo
est animal.

Subalternatae

Contradi-

Contradi-

Subalternatae

Categoricæ

Categoricæ

Quidam homo
est animal.

Subcōtrariæ

Quidam homo
nō est animal.2. Extrema.
propositionis categoricae.

Extrēma propositionis categoricæ sunt subiectum & prædicatum. Categorica est duplex: quædam est de disiuncto extre-
mo alia de copulato extre-
mo. Illa categorica est de disiuncto extre-
mo in cuius subiecto vel prædicato ponitur disiunctiuā coniunc-
tio: ut bonitas vel magnitudo est per se magna &c. vel dicendo
sic, homo est animal vel lapis. Illa categorica est de copulato ex-
tre-
mo, in cuius subiecto vel prædicato est copulatiua coniunc-
tio, ut bonitas & magnitudo sunt amabiles: vel dicendo sic, bo-
nitas est magna & potens. Et aliquando est categorica de vno ex-
tre-
mo disiuncto vel copulato: & aliquando de vno ex-
tre-
mo disiuncto & altero copulato. Contradiccio est affirmatio: & eu-
contradictorium negatio, ad idem, secundum idem, similitudine
in eodem tempore prædicatae.

1. Subiectum

2. Prædicat.
*Propositio categorica de extre-
mo disiuncto & co-
pulato.*

Cōtradiccio.

DE MATERIA PROPOSITIONIS.

1. Naturalis.

MA T E R I A est triplex naturalis, contingens, & remota.
Naturalis est illa, in qua prædicatum est de essentia sub-
iecti vel proprium eius: ut homo est animal: homo est in-

2. Contingens.

sibilis. Materia contingens est illa, in qua prædicatum potest ad-
esse vel abesse præter subjecti corruptionem: ut homo est albus:

3. Remota.

Materia remota est illa, in qua prædicatum non potest conuenire subiecto: ut homo est asinus.

DE LEGIBUS.

Lex contrariarū talis est, quod in nulla materia possunt simul 1. *Contraria-*
esse veræ falsæ tamen in materia contingentī. Lex subcontra- *rum.*
riarum talis est, quod in nulla materia possunt simul esse falsæ: 2. *Subcontra-*
veræ autem in materia contingentī. Lex contradictoriarum ta- *riarum.*
lis est, quod in nulla materia possunt simul esse veræ vel falsæ. 3. *Contra-*
lex subalternarum talis est, quod si vniuersalis est vera & eius *ctoriarum.*
particularis, non tamen econtrario: nisi in materia naturali 4. *Subalter-*
narum.
vel remota.

DE PROPOSITIONE,
*hypothetica.**Hypothe-*
tica.

Propositiō hypothetica est oratio, in qua duæ cate- *Definitio.*
goricæ per coniunctionem ad inuicem vniuntur: ut boni-
tas est magna, & magnitudo est bona, &c. Propositiō hypo- *Divisio.*
thetica est septuplex: copulatiua, disiunctiua, conditionalis, ra- *1. Copulatiua*
tionalis, temporalis, & localis. Copulatiua est illa hypothetica,
in qua sunt duæ categoricæ coniunctæ per coniunctionem copu-
latiua, ut bonitas est magna, & differentia est concordans, &c. *2. Disiunctiua.*
Disiunctiua est illa hypothetica, in qua sunt duæ cathegoricæ
coniunctæ per coniunctionem disiunctiua, ut homo est ani-
mal, vel leo est sensibilis, &c. Conditionalis est illa hypothetica, *3. Conditiona-*
in qua sunt duæ categoricæ coniunctæ per hanc dictionem, si,
ut si duratio est potens, potestas est durans, &c. Rationalis est *4. Rationalis*
illa hypothetica, in qua sunt duæ categoricæ coniunctæ per has
coniunctiones, igitur, vel ergo: ut sapientia est amabilis, igitur
bonitas est potens, &c. Temporalis hypothetica est, in qua sunt *5. Temporalis.*
duæ cathegoricæ coniunctæ cum aduerbio temporali, ut boni-
tas est magna, quando magnitudo est bona, &c. Localis est illa
hypothetica, in qua sunt duæ categoricæ coniunctæ cum ali- *6. Localis.*
quo aduerbio locali, ut virtus est ubi iusticia est, &c.

Ad hoc quod copulatiua sit vera requiritur, quod ambæ eius *1. Regula co-*
categoricæ sint veræ, sed quando aliqua categoriarum est *plausiva.*
falsa, tunc ipsa est falsa, ut dicendo, homo est animal & homo est
capra, & ideo dicitur, copulatiua pro vna parte falsa, tota falsa. *2. Reg. disiun-*
Ad hoc quod disiunctiua sit vera, sufficit aliquam suarum cate- *ctiua.*
goriarum esse veram: ut dicendo bonitas est virtuosa, vel homo
non est animal, &c. Et ideo dicitur, disiunctiua vna parte vera,
tota vera. Sed ad hoc, quod disiunctiua sit falsa, oportet quod
ambæ suæ categoricæ sint falsæ: ut dicendo homo est irrationa- *3. Reg. itidem*
lis, vel lapis est animal, &c. Ad veritatem conditionalis re- *disiunctiua.*
quiritur, quod antecedens nequeat stare sine consequenti; *4. Reg. condi-*

*s. Reg. itidem
conditionalis.* ut tu es homo, ergo tu es ens. Ad cuius cognitionem habendam consideretur, si oppositum consequentis repugnat antecedenti. Ad falsitatem verò requiritur, quod antecedens possit stare sine consequente, quod etiam poterit videri, considerando quod oppositum consequentis non repugnat antecedenti, &c.

*3. Propositio-
num diuisio.
à materia
substrata.*

Omnis propositio est necessaria, possibilis, impossibilis, vel contingens. Necessaria illa, quæ sic est vera, quod nullo modo potest esse falsa: ut dicendo, Deus est bonus, magnus & æternus, homo est animal, &c. Possibilis est illa quæ potest esse vel non esse: ut homo erit scholaris, homo non erit cerdo, &c. Sed quando illud quidem poterat esse, & non esse, est contingens: ut glacerandus est scholaris, vel ipse est lusor, &c. Impossibilis est illa, quæ significat rem, quæ nullo modo potest esse, ut homo est irrationalis, homo non est animal, &c.

DE SUPPOSITIONIBUS.

*2. Termino-
grā proprietas.
Definitio.
Diuisio.*

SVPPROSITO est acceptio termini pro re vniuersali vel singulari: & est triplex: videlicet simplex, personalis, & materialis. Simplex est acceptio termini pro re vniuersali, ut homo est species. Personalis est acceptio termini pro re singulari, ut homo currit. Materialis est acceptio termini pro re materialiter capta, ut homo est dictio dissyllaba.

DE AMPLIATIONIBVS.

*3. Terminorū
proprietas.
Definitio.
1. Regula.
2. Regula.
3. Regula.*

AMPLIATIO est statio termini communis pro diuersis temporibus, de qua dantur regulæ. Prima est, quod in omni propositione, in qua ponitur verbum præterit i perfecti vel participium, terminus præcedens ampliatur pro eo quod est vel fuit, ut virgo fuit meretrix. Secunda regula, in omni propositione in qua ponitur verbum vel participium futuri temporis terminus præcedens stat pro eo, quod est vel erit, ut senex erit puer. Tertia regula est, omnis terminus in propositione positus respectu huius verbi, potest, vel ejus participij, stat pro eo quod est vel esse potest, ut album potest esse nigrum.

DE RESTRICTIONE.

*4. Termini
proprietas.
Definitio
* requirat.*

RESTRICTIONE est statio termini in propositione propriae significatis, quam eius * requiratur natura, ut omnis homo albus currit; omnis homo pius Deo grat' est. D&

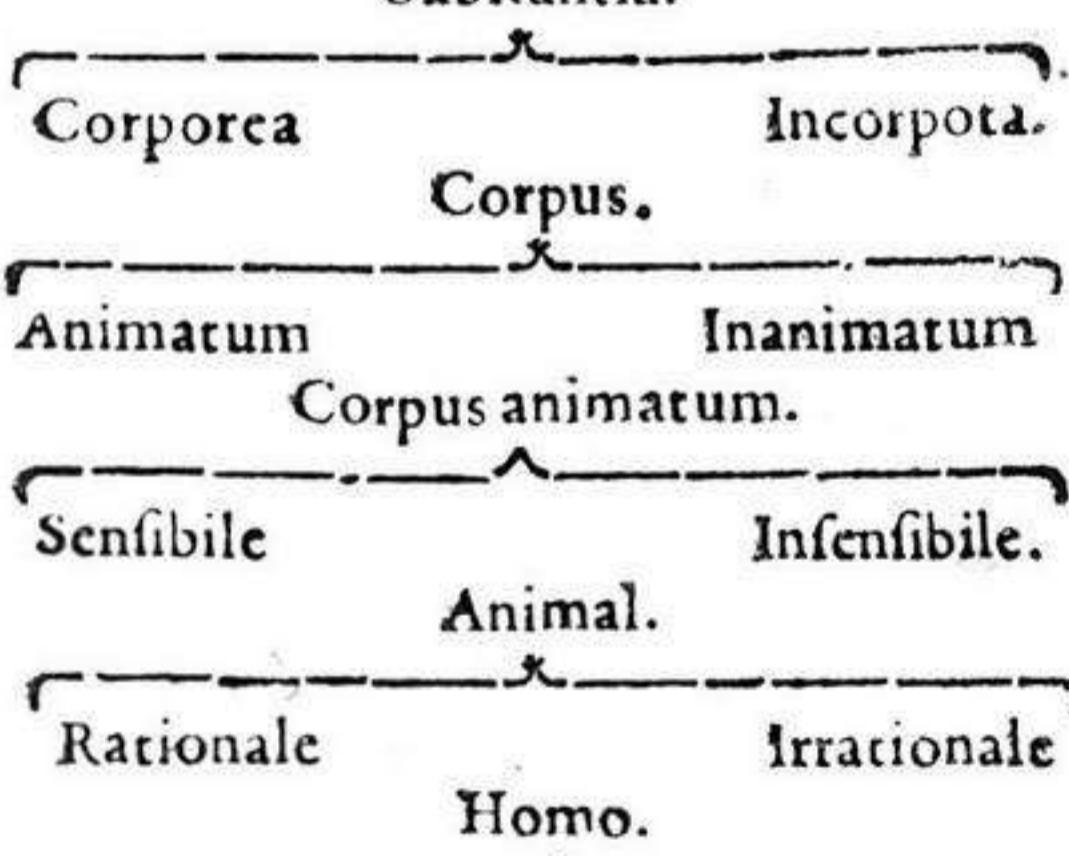
DE PRAEDICABILIBUS

Et prædicamentis.

QUINQUE sunt prædicabilia, scilicet genus, species, differentia, proprium, & accidens. Genus est quod prædicatur de pluribus differentibus specie. Species est ens quod prædicatur de pluribus differentibus numero. Differentia est ens per quod quædam ab alijs differunt. Proprium est id, quod uni convenit & alteri non, ut homini convenit, quod sit visibilis, cani quod latrabilis, &c. Accidens est ens, quod nec per se nec in se existere potest.

Prædicamenta sunt decem, scilicet substantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, passio, situs, quando, ubi, habitus. Substantia est id, cui propriè competit esse & existere per se. Quantitas est ens mensuratum substantiæ. Qualitas est secundum quam quales esse dicimur. Actio est actus secundum quem agere dicimur. Passio est id secundum quod pati dicimur. Relatio est id, quo unum refertur ad aliud. Situs est habitudo rei situantis ad rem situatam. Quando est duratio, secundum permanentiam rei. Ubi est habitudo rei ubificantis ad rem ubificantam. Habitus est habitudo rei habituantis ad rem habituatam. Prædicamentum est ordinatio terminorum secundum sub & supra, ut patet in sequenti figura,

Substantia.

Sicut est facta ista arbor in prædicamento substantiæ, ita potest fieri in alijs prædicamentis: propter hec ut appareant ad sensum ea, quæ sunt superiora & inferiora in quolibet prædicamento, ut per talem cognitionem melius possit homo res variætates inquirere, & eas facilius invenire.

x. Pars de ar-
gumento.
Definitio.
Divisio.

AR G U M E N T U M est sermonum aggregatio, ex quib[us] alij sermones sequuntur, ut bonitas est, ergo aliquid est. Argumentum est oratio ex antecedente & consequente composita.

Argumentum habet quatuor species: scilicet syllogismum, inductionem, enthymema, & exemplum.

Probatio est argumentum, in quo veritas est apparens: & potest fieri tribus modis scilicet authoritate, necessaria ratione, & demonstratione.

Demonstratio est manifestatio alicuius ignoti per aliquid notum, vel minus noti per magis notum. Et potest fieri tribus modis: scilicet per quid, per quia, & per æquiparantiam. Demonstratio per quid est, quando effectus demonstratur per causam, vel inferius seu posterius per superius sive prius: Demonstratio per quia est, quando per effectum causa demonstratur, vel quando per inferius seu posterius demonstratur superius vel prius. Demonstratio per æquiparantiam est, quando aliquid æquale ignotum vel æquale minus notum demonstratur per æquale magis notum, & hæc est magis bona & magis necessaria probatio, quam dux predictæ quoniam per ipsam aliora demonstrantur.

DE SYLLOGISMO.

SY L L O G I S M U S est argumentatio, in qua ex duabus præmissis propositionibus in debito modo & figura ordinatis sequitur conclusio. Syllogismus in se debet habere duas præmissas, & unam conclusionem, ut dicendo sic, omne bonum est amabile: omnis virtus est bona, omnis virtus est amabilis. Et istarū duarum præmissarum, Prima dicitur maior, secunda minor, & ista quæ sequitur ex ipsis vocatur conclusio. Tres termini sunt necessarij ad faciendum syllogismum, quorum unus dicitur mediū, alias maior extremitas, alias minor extremitas. Medium est ille terminus, qui ponitur bis ante conclusionem, scilicet semel in præmissa maiori, & semel in minori. Maior extremitas est ille terminus, qui cum medio facit primam propositionem. Minor extremitas est ille terminus, qui cùm medio facit secundam propositionem. Medium nunquam debet ponni in conclusione, sed ipsa debet fieri ex maiori extremitate & minori. Et omnia ista patent in syllogismo prædicto. Et est notandum quod quædam est conclusio directa, & quædam indirecta. Conclusio directa illa in qua maior extremitas prædicatur de minori. Conclusio indirecta est illa, in qua minor extremitas prædicatur de maiori.

Etiam est notandum, quod omnis bonus syllogismus debet esse in figura, & in modo. Figura est debita ordinatio terminorum in subiectendo & praedicando. Figure syllogismorum sunt tres: & qualibet habet suos modos. Modus est debita ordinatio propositionum in quantitate & qualitate. In modis figurarum sunt istae vocales a. e. i. o. A. est universalis affirmativa. E, est universalis negativa I. est particularis affirmativa. O, est particularis negativa. unde versus:

Afferit. A. negat. E. sunt universaliter amba.

Afferit. I. negat. O. sed particulariter ambo.

Conditiones generales ad omnes figuras sunt quinque. Prima, quod in omni syllogismo aliqua premissarum sit universalis. Secunda, quod in omni syllogismo aliqua premissarum sit affirmativa. Tertia, quod si aliqua premissarum sit particularis, conclusio sit particularis, sed non econverso. Quarta, quod si conclusio est negativa, quod aliqua premissarum est negativa, & econverso. Propter quod est notandum, quod in syllogismo ex puris negativis & puris particularibus nihil sequitur. Quinta, quod in nulla figura medium ponatur in conclusione.

DE PRIMA FIGURA.

PRIMA figura est illa, in qua terminus, qui est subiectum in praemissa maiori, est praedicatum in minori: ut dicendo omne bonum est verum, duratio est bona, ergo duratio est vera. Et habet quatuor modos directe concludentes, & quandoque indirecte concludentes. Quatuor primi sunt, qui significantur per istas dictiones. Barbara, Celarent, Darij, Ferio. Primus modus constat ex praemissis. A. concludentibus A. ut sic, omne bonum est durans, omnis magnitudo est bona, ergo omnis magnitudo est durans, &c. Secundus modus fit ex maiori praemissa E. & minori A. concludentibus E, ut sic, nullum malum est amabile, omne vitium est malum, ergo nullum vitium est amabile.

Tertius modus fit ex maiori A. & minori I. concludentibus I: ut omnis potestas est intelligibilis, Deus est potestas, igitur Deus est intelligibilis.

Quartus modus fit ex maiori E. & minori I. concludentibus O, ut nullum spirituale est visibile, quidam Angelus est spiritualis, ergo quidam Angelus non est visibilis.

Quinq; autem modi indirecte concludentes sunt qui significantur per istas dictiones. Baralipton Celantes, Dabitis, Fapesmo, Friesomorum. Baralipton constat ex maiori A. & minori A. concludentibus I, ut omne bonum est posituum, quicquid

Deus

Deus facit est bonum, ergo posituum facit Deus. Celantes constat ex maiori. E. & maiori. A. concludentibus E. ut nullum virtuosum est vitiosum, omnis gloria est virtuosa, ergo nullū vitiosum est gloria. Dabitis constat ex maiori. A. & minori. I. concludentibus I: ut omne ens est intelligibile, quoddam particulare est ens, ergo quoddam intelligibile est particulare. Fapesimo constat ex maiori. A. & miaori E concludentibus O: ut omnia nova placent, nullum antiquum est nouum, ergo quoddam placidum non est antiquum. Frisesomorum constat ex maiori. I. & minori. E. concludentibus, O: ut, quidam homo est servitor Dei, nullus asinus est homo, ergo quidam servitor Dei non est asinus. Conditiones propriæ figuræ sunt duæ. Prima, quod in ipsa concluditur omne genus propositionum, scilicet universalis affirmativa & negativa, & particularis affirmativa & negativa. Secunda, quod Medium sit in maiori subiectum, & in minori prædicatum.

DE SECUNDA FIGURA.

SECOND A figura est illa, in qua terminus qui est prædicatum in maiori est prædicatum in minori: ut dicendo, nullum animal est planta, omnis herba est planta, ergo nulla herba est animal: & habet quatuor modos qui significantur per istas dictiones, Cesare, Camestres, Festino, Baroco. Primus modus fit ex maiori. E, & minori, A, concludentibus E: ut in syllogismo prædicto. Secundus modus fit ex maiori A. & minori. E. concludentibus E, ut, omnis homo est animal, nullus lapis est animal, igitur nullus lapis est homo. Tertius modus fit ex maiori E, & minori I, concludentibus O, ut sic, nulla virtus est odibilis, quoddam vitium est odibile, igitur quoddam vitium non est virtus. Quartus fit ex maiori. A. & minori. O. concludentibus O: ut sic, omne creatum est bonum, peccatum non est bonum, igitur peccatum non est creatum. Conditiones secundæ figuræ sunt duæ. Prima, quod Medium in utraque sit prædicatum. Secunda quod maior sit universalis in quoque syllogismo.

DE TERTIA FIGURA.

TERTIA figura est illa, in qua terminus qui est subiectum in maiori est subiectum in minori. Et habet sex modos qui significantur per istas dictiones, Darapti, Felapton, Disquisitio, Datisi, Bocardo, Ferisona. Primus modus constat ex præmissis

præmissis à concludentibus I. ut, omnis bonitas est magna, emnis bonitas est durans, ergo quoddam duraas est magnum, Secundus modus fit ex maiori A. concludentibus O: ut sic, nullum bonum est vitiosum, omne bonum est amabile, igitur quod dampnabile non est vitiosum. Tertius modus fit ex maiori I. & minori A. concludentibus I: ut sic, quædam bonitas est æternitas, omnis bonitas est magna, ergo quoddam magnum est æternitas. Quartus modus fit ex maiori A. & minori I. concludentibus I: ut sic, omnis homo est rationalis, quidam homo est cerdo, igitur quidam credo est rationalis. Quintus fit ex maiori O. & minori A. concludentibus O. ut quodam sensibile non est mortale, omne sensibile est visibile, igitur quoddam visibile non est mortale. Sextus fit ex maiori E. & minor, I, concludentibus O: ut, nullum intellectuale est coloratum, quoddam intellectuale est anima: ergo quædam anima non est colorata, &c. Conditio[n]es tertiarum figurarum sunt tres. Prima quod medium in utraque sit subjectum. Secunda quod maior sit affirmativa. Tertia quod non concluditur, nisi particulariter.

DE INDUCTIONE.

INDUCTIO est argumentatio, in qua arguitur à singularibus sufficienter numeratis ad suam immediatam universalem: ut Petrus est bonus, Iohannes est bonus, & sic de alijs: Ergo omnis homo est bonus: & sic de alijs.

DE ENTHYMETATE.

ENTHYMMA est argumentatio, in qua arguitur ab una sola præmissa ad conclusionem: ut omnis homo est animal: ergo Petrus est animal: & sic de alijs.

DE EXEMPLO.

EXEMPLUM est argumentatio, in qua arguitur ab uno particulari ad aliquod aliud per simile in eis repertum: ut sic, Petrum scribere Deo bonum est: igitur Martinum scribere Deo bonum est. Similiter magnitudo est amabilis, igitur duratio est amabilis: tenet argumentum per hoc simile
quod est bonum, eo quod omne bonum
est amabile.

DE LOCIS, ET PRIMO DE
loco à maiori.

Locus à maiori est argumentum, quod fit de maiori ad minus: ut sic, Deus potest mundum creare: igitur potest ipsum conservare, vel sic, Rex potest habere C milites, ergo potest habere L. Et hoc affirmative, sed negative sic: Rex non potest expugnare castra: ergo nec miles. Similiter ignis non potest comburere lignum: ergo nec aer, etc. Et sic patet qualiter per istum locum potest homo arguere affirmative & negativè, ut supra patet. Conditio huius loci est, quod magis & minus concordent in hoc in quo de uno ad aliud arguitur. Et propter hoc non sequitur, homo non potest facere poma, ergo nec pomarius: ratio quare non valet, quia homo & pomarius non concordant in faciendo poma, nec per consequens homo est maior pomario, nec econverso: in hoc quod est facere poma, & sic de alijs.

DE LOCO AB AEQUALI.

Locus ab æquali est argumentum, quod fit de æqualiad æquale: ut homo est compositus ex anima & corpore, ergo sensualis creatura & intellectualis est composita ex anima & corpore: similiter dicendo, risibile est bonum: ergo homo est bonus, etc. vel sic, divina bonitas est infinita sine quantitate, etc. Conditio huius loci est: quod res æquales concordent in hoc, in quo de uno ad aliud arguitur: & propter hoc non sequitur, Raymundus est Medicus: ergo Ioannes est Medicus: quia potest esse cerdo: & sic de alijs.

DE LOCO A MINORI.

Locus à minori est argumentum, quòd fit de minori ad maius: ut sic, miles potest habere equum, ergo Rex potest habere equum. Homo non potest ferre decem quintalia, ergo non potest ferre viginti. Aer potest calefacere, ergo ignis. Ita quod iste locus procedit affirmativè, & negativè, sicut dictum est de loco à maiori. Conditio huius loci est, quod minus & magis concordent in hoc de quo, de uno ad aliud arguitur, & propter hoc non sequitur, aquila potest volare, igitur horio potest valere: quoniam homo & aquila non concordant in volare & sic de alijs.

DE CONSEQUENTIIS.

PRINCIPIA consequientiarum sunt antecedens & consequens, & nota consequentiæ. Antecedens est illud, quod ponit in necessitate hoc, quod per ipsum sequitur. Consequens est illud, quod necessitatem ante se ostendit. Nota consequentiæ dicitur illa conjunctio, mediante qua propositio quæ est antecedens, & illa quæ est consequens conjunguntur: sicut sunt, igitur, ergo & similia. Consequentia est quædam ratiocinatio, in qua est antecedens & consequens cum nota consequentiæ: ut dicendo, bonitas est, igitur duratio est: similiter bonitas est magna, igitur bonitas est durans: similiter homo est, igitur corp' et anima sunt: similiter angelus est, ergo int. ll. actuale est &c. Et de praedicta consequentia dantur regulæ speciales, quarum prima est: quod ex veris non sequitur nisi verum, ex falsis vero aliquando verum & falsum. Exemplum: ut homo est Afinus, ergo est animal, quod est verum, & habet animam rationalem, quod est falsum. Item, quicquid sequitur ad consequens bonæ consequentiæ, sequitur, & ad antecedens. Et quicquid antecedit ad antecedens, antecedit ad consequens. Et quicquid repugnat consequenti, repugnat antecedenti. Præterea ab universalis ad suam particularem vel indefinitam ipsi subalternam est bona consequentia, & non è contrario, nisi in materia naturali vel remota: & à particulari ad suam indefinitam & everso, est bona consequentia: & generaliter à diffinitione ad diffinitionem, à descriptione ad descriptum, ab interpretatione ad interpretatum, ab uno synonymo ad aliud synonymum.

DE FALLACIIS.

PARALOGISMUS est argumentum indicans esse verū, *Definitio*, quod falsum est, & econverso: & ideo dicitur paralogismus quasi apparens syllogismus. Paralogismus fit duobus modis: uno modo in dictione, alio modo extra dictiōnē, Paralogismus in dictione fit sex modis, secundum quod fallaciæ in dictione sunt sex, scilicet æquivocatio, amphibologia, compōsitione, divisio, accentus, figuræ dictiōnis: & dicuntur in dictione ex eo, quia in dictione & per dictiōnē fit deceptio, ut patet inferius.

Definitio.
I. Indictiōne.

I. Äquivoca-
cationis.

Fallacia æquivocationis est deceptio proveniens ex eo, quod aliqua dicto plura diversimodè significat, sicut hęc dictio, canis, significat canem latrabilem & quendam pīscem marinum, & quoddam sigillum cœli, & hominem mordacem & sceleratum ac impurum.

Fal-

2. Amphibio. Fallacia amphibologia est deceptio proveniens ex eo quod oratio penitus eadem plura significat: sicut haec oratio, liber magistri habet duos sensus: unus est, liber magistri, id est factus a magistro: alius est, liber magistri, id est possessus a magistro.

3. Compositionis. Fallacia compositionis est deceptio, proveniens ex potentia multiplicitate alicuius orationis, cuius dictiones ad invicem componi possunt: & in sensu composito sunt falsae. & in sensu diuiso sunt verae: sicut haec oratio, quicquid vivit semper est: haec dictio, semper, si ponatur cum hoc verbo, vivit, sic est vera: si autem ponatur cum hoc verbo, est, sic est falsa: similiter dicta: Quicquid existit, ubique est &c.

4. Divisionis. Fallacia divisionis est deceptio, proveniens ex potentia multiplicitate alicuius orationis, cuius dictiones ad invicem dividendi possunt, & in sensu diviso est falsa, in composito autem vera: sicut haec oratio. Omnis creatura est sensualis vel intellectualis, potest habere duos sensus: unus est, quod omnis creatura sit sensualis, vel quod omnis creatura sit intellectualis, & sic est falsa: vel potest esse iste sensus: omnis creatura est sensualis vel intellectualis simul: & sic est vera.

5. Accentus. Fallacia accentus est deceptio, proveniens ex eo quod aliqua dictio pronuntiata diversimode diversa significat: sicut haec dictio occidit, quando in penultima syllaba est longa significat interficere, sed quando in penultima syllaba est brevis, tunc significat cadere.

Figurae distinctionis. Fallacia figuræ distinctionis est deceptio, quæ fit ex eo quod aliqua dictio est similis alteri dictioni, & videtur eundem modum significandi habere, sed tamen non habet, ut sic: omnis aqua est frigida, mare est aqua: igitur est frigida.

II. Extra dictiōnēm. Fallaciæ extra dictiōnēm sunt septem, scilicet accidentis, secundum quid & simpliciter, ignorantia elenchi, petitio principij, consequens, non causa, ut causa, plures interrogations ut una. Et dicuntur extra dictiōnēm, qui fit fallacia de sophistis propositionibus, & causa apparet sumitur ex parte rei. Et in hoc differunt a fallacijs in dictione, in quibus causa apparet sumitur ex parte vocis.

I. Accidēsis. Fallacia accidentis est deceptio, quæ fit ex eo quod aliquid significatur simpliciter in esse utrique eorum, quæ aliqualiter unū sunt: ut sic, homo est animal, & animal est neutrius generis, ergo homo est neutrius generis, nō valet, quoniam homo & animal non sunt idem simpliciter.

2 Secundum quid & sim- Fallacia secundum quid & simpliciter est deceptio, quæ fit ex eo quod dictum secundum quid sumit ut tanquam si esset **Primitus** simpliciter, ut sic, Adam est homo mortuus, ergo est homo,

non valet: quia arguitur à dictione secundum quid ad dictio-
nem simpliciter.

Fallacia ignorantiae elenchi est deceptio, quæ fit ex eo quod non seruantur ea, quæ requiruntur ad diffinitionem contradic-
tionis: ut sic, homo est in ecclesia, & non est in mari, ergo est & non est. 3. Ignorantia
elenchi.

Fallacia petitionis principij est deceptio, quæ fit ex eo quod idem sumitur ad probationem sui ipsius sub alio vocabulo: ut si quis velit probare, quod homo legat, probet sic: animal rationa-
le mortale legit: ergo homo legit. 4. Petitiō
principis.

Fallacia consequentis est deceptio, quæ fit ex eo quod con-
sequens existimatur omnino idem esse antecedenti: ut, si est ho-
mo: est animal, ergo si est animal, est homo, non valet. 5. Consequen-
tis.

Fallacia non causæ ut causa, est deceptio quæ fit ex eo quod inter præmissas, ex quibus sequitur conclusio ponitur aliqua propositio, quæ nihil facit ad conclusionem, & propter hoc dici-
tur non causa. 6. Non causa
ut causa.

Fallacia secundum plures iuterrogationes ut vnam, est de-
ceptio quæ fit ex eo, quod ad iuterrogationem, quæ* est * plu-
res, datur vna responsio: velut si queratur, mel & fel suntne dul-
cia, si respondeatur non, ergo mel non est dulce, si respondeatur sic, concludatur: ergo fel est dulce &c. Quia ad iuterrogationes plures debes dare varias respondiones. 7. Secundum
plures inter-
rogationes
ut vnam.
* confitat ex
* cōpluribus.

DE DISPUTATIONE.

DISPUTATIO est contrarietas spiritualis, quæ per ver-
bum manifestat conceptionem, quam habet unus in cel-
lectus contra alium. Definitio.

DE CONDITIONIBUS *disputationis.*

DISPVTA NS enim primo debet habere intentionem co-
gnoscendi & amandi veritatem, & cognoscendi & odien-
di falsitatem, & propter hoc verus disputator debet con-
cedere vera cognita, & falsa negare. Secundò quod supponatur in principio, quod utraque pars quæstionis sit possibilis, sc. affir-
mativa & negatiua: ut intellectus in inuestigatione sit liber &
non ligatus. Tertiò quod arguens prober vel improbet per ali-
quam speciem argumentationis fundando argumentum super aliquam speciem demonstrationis. Quartò quod inter dispu-
tantes sit communis amicitia: ut inficietur particularis contra-
rietas, quam habent circa hoc, de quo disputant. 1. Amor veri
odium falsi.
2. Intellectus
libertas.
3. Methodus.
4. Communis
amicitia.

L